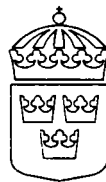

Konstitutionsutskottets betänkande

1989/90:KU11

Ordensfrågor m.m.

1989/90
KU11

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet ett antal motioner som berör ordensväsendet, flagglagen och de allmänna flaggdagarna, svenska kyrkans vapen och landskapsvapen. Reservationer (m) har avgetts rörande flagglagen och de allmänna flaggdagarna. Ett särskilt yttrande (m) föreligger i fråga om ordensväsendet.

Motionerna

1988/89:K802 av Birger Hagård (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförts om behovet av skärpta bestämmelser i flagglagen,

1988/89:K803 av Birger Hagård (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om ordensväsendet i framtiden,

1988/89:K809 av Bertil Danielsson och Sten Svensson (båda m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om författningsreglering av vapenföringen inom svenska kyrkan,

1988/89:K820 av Erik Holmkvist (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om författningsreglering av rikets historiska landskapsindelning med särskilt vapen för Norrbotten.

1988/89:K821 av Jan Sandberg (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Europadagen, den 5 maj, fastställs som allmän flaggdag.

1. Flagglagen

Motionerna

I motion 1988/89:K802 av Birger Hagård (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförts om behovet av skärpta bestämmelser i flagglagen. Motionären, som erinrar om gällande regler i flagglagen om svenska flaggans proportioner och färgnyanser, anser att det är otillfredsställande att en blå vimpel med gult kors med icke lagenliga proportioner börjat saluföras. Stiftelsen Sveriges Nationaldag och Svenska Flaggans Dag har i sin handbok *Flaggan och Fanan* också tagit avstånd från denna s.k. korsvimpel. Det är enligt motionären av vikt att goda traditioner bibehålls och stärks. Frågan bör närmare beredas av statsheraldikern hos riksarkivet, som därvid bör överväga en skärpning av gällande bestämmelser genom ett tillägg till flagglagen.

I motion 1988/89:K821 av Jan Sandberg (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Europadagen den 5 maj fastställs som allmän flaggdag. Motionären erinrar om att den 5 maj firas Europadagen i övriga Europa. Med hänvisning till att vår historiska bakgrund är intimt sammankopplad med det övriga Europa bör detta lämpligen manifesteras genom att Europadagen blir en allmän flaggdag.

Bakgrund, m.m.

Den nya flagglagen (1982:269) trädde i kraft den 1 januari 1983. Sveriges flagga är blå med ett gult kors. Den är tvärskuren eller tretungad. I lagen finns bestämmelser om flaggans proportioner. Närmare föreskrifter om färgnyanserna meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Statschefen och med dennes tillstånd andra medlemmar av det kungliga huset får använda tretungad flagga med eller utan riksvapnet. Inom försvarsmakten används den tretungade flaggan som örlogsflagga. Den kan då försees med befälsteciken i övre inre fältet. Någon reglering av vimplar ges inte i flagglagen. Vid lagens tillkomst uttalades att straffsanktioner inte bedömdes erforderliga.

I anslutning till tillkomsten av den nya flagglagen beslöts att de allmänna flaggdagarna skall fastställas officiellt genom en av regeringen beslutad förordning (SFS 1982:270). I förhållande till vad som tidigare tillämpades innebar den nya ordningen att antalet allmänna flaggdagar utökades med två, nämligen dagen för riksdagsval och FN-dagen. Fråga om den s.k. Europadagen har inte övervägts i det tidigare utredningsarbetet.

Som nyss redovisats har Stiftelsen Sveriges Nationaldag och Svenska Flaggans Dag i sina anvisningar rörande bl.a. vimplar särskilt understrukit att vimpel ej skall ha gult kors. Man kan enligt utskottets mening utgå ifrån att de nämnda anvisningarna bör ha viss genomslagskraft hos allmänheten. Mot bakgrund bl.a. av att frågor om Sveriges flagga tämligen nyligen varit föremål för utredning anser utskottet att det inte är påkallat att nu begära utredning på sätt som förordas i motion K802 som sålunda avstyrks.

Vad gäller frågan om den s.k. *Europadagen* vill utskottet erinra om att frågor om de allmänna flaggdagarna för relativt kort tid sedan varit föremål för utredning. De regleras numera officiellt genom en av regeringen beslutad ordning. Utskottet får under hänvisning härtill avstyrka motion K821.

2. Ordensväsendet

Motionen

I motion 1988/89:K803 av Birger Hagård (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning om ordensväsendet i framtiden. Motionären anför i motiveringen att ordensväsendet är en gammal, historiskt betingad institution av betydande intresse ur kulturhistorisk och personhistorisk synpunkt. Det sammanhänger med en internationell sedvänja som accepteras i de flesta länder i världen. Motionären anser att det finns anledning till formella invändningar mot 1973 års beslut som innebar att utdelandet av utmärkelser inom de svenska riddarordnarna till svenska medborgare skulle upphävas fr.o.m. den 1 januari 1975. Det föregående utredningsarbetet betecknas av motionären som otillfredsställande från saklig synpunkt, bl.a. låg frågan under Konungen och inte under Kungl. Maj:t enligt den gamla regeringsformen. Under hänvisning bl.a. till utvecklingen på det internationella planet och den tilltagande användningen av belöningar genom medaljer bör en utredning komma till stånd av ordensväsendet i framtiden.

Tidigare riksdagsbehandling m.m.

Riksdagen har vid ett antal tillfällen under senare år behandlat och avslagit motioner om utredning av frågor om det officiella belöningssystemet, senast hösten 1988 (1988/89:KU13). Utskottet har under erinran om statsmakternas beslut 1973 om ändring i systemet med utdelandet av ordnar och medaljer inte funnit skäl överväga några ändringar i nuvarande ordning.

Utskottet får med anledning av det nu aktuella motionsförslaget erinra om statsmakternas beslut 1973 och riksdagens tidigare ställningstaganden. Med hänvisning till det anförda avstyrks motion K803.

3. Svenska kyrkans vapen

Motionen

I motion 1988/89:K809 av Bertil Danielsson och Sten Svensson (båda m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om författningsreglering av vapenföringen inom svenska kyrkan. I motiveringen erinras om att man i Finland 1986 antagit en lag om den evangeliskt-lutherska kyrkans vapen. Däri regleras såväl kyrkans som olika stifts vapen. Motionärerna anser att det är naturligt att de grundläggande reglerna för svenska kyrkans vapen återfinns i författningssamlingen. Riksdagen stiftar ju lag om rikets vapen. Därför bör en reglering komma till stånd genom lag eller regeringsförordning.

Bakgrund

Enligt lag 1982:942 om svenska kyrkan får kyrkomötet genom kyrklig kungörelse meddela föreskrifter (7 §) inom vissa angivna områden, däribland frågor om verksamheten hos myndigheter under kyrkomötet. Det kyrkliga vapnet som utgörs av ett rött kors på gul sköld med en krona i korsets mitt togs fram i samverkan mellan ärkebiskopen och statsheraldikern i mitten av 1970-talet och har därefter kommit att användas i centrala kyrkliga sammanhang. Någon författningsmässig reglering av vapnet finns inte.

Utskottet

Utskottet anser att förhållanden rörande svenska kyrkans vapen är en fråga som bör kunna behandlas av kyrkomötet och svenska kyrkans centralstyrelse. Utskottet avstyrker motion K809.

4. Landskapsvapen

Motionen

I motion 1988/89:K820 av Erik Holmkvist (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om författningsreglering av rikets historiska landskapsindelning med särskilt vapen för Norrbotten. Motionären erinrar om att någon sammanfattande författning om de historiska landskapsvapnen inte finns i Sverige i motsats till Finland. Motionären fäster också uppmärksamheten på att det i den i Norrbottens län ingående norra delen av landskapet Västerbotten börjat betraktas som ett separat "landskap" benämnt Norrbotten samt att tankar på en egen

flagga (gult kors på grön duk) lanserats och att tankar på ett nytt "landskapsvapen" diskuteras. Enligt motionären vore det lämpligt att genom lag eller regeringsförordning reglera förhållandena.

1989/90:KU11

Statsheraldikern

Enligt uppgifter från statsheraldikern är länsstyrelserna att anse som huvudmän för landskapsvapnen. Landskapen är att anse som traditionella historiska enheter. Inget hindrar att länsstyrelsen i Luleå tar eventuella initiativ i fråga om särskilt vapen som åsyftas i motionen. Det brukliga är att statsheraldikern konsulteras av t.ex. kommuner och län i frågor om vapen.

Utskottet

Utskottet anser att förhållanden rörande landskapsvapen främst är en fråga som bör behandlas av länsstyrelserna i samverkan med statsheraldikern. Utskottet finner inte skäl förorda utredning om eventuell författningsreglering på sätt som föreslås i motionen. Utskottet avstyrker motion K820.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *flagglagen såvitt avser vimplar*
att riksdagen avslår motion 1988/89:K802,
res. 1 (m)
2. beträffande *flagglagen såvitt avser Europadagen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:K821,
res. 2 (m)
3. beträffande *ordensväsendet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:K803,
4. beträffande *svenska kyrkans vapen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:K809,
5. beträffande *landskapsvapen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:K820.

Stockholm den 17 oktober 1989

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Catarina Rönning (s), Kurt Ove Johansson (s), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Sören Lekberg (s), Torgny Larsson (s), Bo Hammar (vpk), Hans Leghammar (mp), Ulla Pettersson (s), Rosa-Lill Wåhlstedt (s), Stig Bertilsson (m), Ingela Mårtensson (fp), Lars Sundin (fp) och Hugo Andersson.

1. Flagglagen — vimplar (mom. 1)

Anders Björck, Hans Nyhage och Stig Bertilsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Som nyss" och slutar med "sålunda avstyrks" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av vad som redovisats i motionen om ett tilltagande bruk under senare år av s.k. korsvimplar finns skäl att nu pröva förutsättningarna för skärpta bestämmelser i flagglagen. Det är inte godtagbart att flaggor med icke lagenliga proportioner börjat saluföras. I de regler och anvisningar som Stiftelsen Sveriges Nationaldag och Svenska Flaggens Dag gett ut rörande flaggan noteras att vimpel ej skall ha gult kors. Mycket talar för att stiftelsens anvisningar kan ha viss genomslagskraft, men med hänsyn till att bestämmelser om flaggan ges i lag bör frågan om skärpta bestämmelser i flagglagen övervägas. Utskottet tillstyrker därför motion K802.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *flagglagen såvitt avser vimplar*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:K802 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om flagglagen.

2. Flagglagen — Europadagen (mom. 2)

Anders Björck, Hans Nyhage och Stig Bertilsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "motion K821" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionären anser utskottet att det vore naturligt för oss i Sverige att manifesteras vår tillhörighet till Europa genom att göra Europadagen den 5 maj till en allmän flaggdag. I samband med att de allmänna flaggdagarna fick sin nuvarande reglering 1982 infördes valdagen och FN-dagen som nya flaggdagar. Det finns enligt utskottet särskild anledning att Europadagen högtidlighålls som flaggdag. Regeringen bör därför komplettera förordningen om allmänna flaggdagar i enlighet härmed.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *flagglagen såvitt avser Europadagen*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:K821 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om Europadagen.

Anders Björck, Hans Nyhage och Stig Bertilsson (alla m) anför:

Ordensväsendet är en gammal historiskt betingad institution. Användningen av ordnar som belöning för samhällsinsatser är mycket vanlig i de flesta länder.

När statsmakterna 1973 utan ordentlig genomlysning av frågan beslöt att i praktiken stoppa utdelandet av ordnar och till dessa hörande medaljer har detta medfört att svenska ordnar inte längre kan tilldelas svenska medborgare men väl utländska.

Vi anser att erfarenheterna sedan 1973 talar för att det är dags för statsmakterna att tillsammans med Kungl. Maj:ts Orden överväga hur ett utvidgat användande av ordnar och medaljer kan utformas. Regeringen har i tilltagande utsträckning börjat använda medaljer, t.ex. Illis Quorum för belöning av framträdande samhällsinsatser. Ett reformerat ordensväsende bör kunna bli ett värdefullt inslag då det gäller att från statschef och regering belöna samhällsinsatser av vitt skilda slag.

I likhet med vad utskottet uttalade hösten 1986 (KU 1986/87:16) kan det tills vidare ankomma på regeringen och Kungl. Maj:ts Orden att bedöma frågan om ett utvidgat användande av medaljer som belöning åt förtroendemän m.fl. Frågorna bör bli föremål för närmare utredning genom regeringens försorg.

